

DOI: 10.7596/taksad.v5i3.570

Yazılı Basında Yayımlanan Küresel Terör Haberleri Üzerine Sosyolojik Bir Çözümleme

İbrahim Yenen¹

Öz

Bu makale, gazetelerde yayımlanan küresel terör haberlerini beş araştırma sorusuna göre değerlendirmektedir. Araştırmanın temel bulguları 05 Mayıs 2015- 05 Ağustos tarihleri arasında Hürriyet, Posta, Sözcü, Sabah, Habertürk ve Milliyet gazetelerinde yayımlanan din ile ilgili haberlerden elde edilmiştir. Çalışmanın veriler açısından sonuçlarına bakıldığında özellikle küresel anlamda meydana gelen terör faaliyetlerinin dinsel referanslara sahip olduğu anlaşılmaktadır. Bu dinsel referansların daha çok şiddet, saldırganlık ve terör bağlamında ortaya çıktığı anlaşılmaktadır. Şiddet ve terör bağlamında yayımlanan haberlerin daha çok dünyanın farklı bölgelerinde gerçekleştirilen terör saldırıları, bu saldırıların genişleyerek savaş alanlarına dönüşmesi, terör örgütlerine bireysel katılımlar ve terör örgütlerine karşı düzenlenen bölgesel veya genel operasyonları içerdiği tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Terör, Küresel Terör, Din ve terör, Canlı bomba, Terör haberleri.

¹Assist. Prof. Dr., Karabuk University. yenenibrahim@gmail.com

A Sociological Analysis on Global Terror News Published in Print Press

Abstract

This article assesses the global terrorist news published in newspapers based on five research questions. The main findings of the survey were obtained from news related with religion published in Hürriyet, Posta, Sözcü, Sabah, Habertürk and Milliyet newspapers between May 5th, 2015 and August 5th. When we look at the results of the work in terms of the data, it is understood that the terrorist activities, especially in the global sense, have religious references. It is understood that these religious references have emerged mostly in the context of violence, aggression and terror. It was determined that the news published in violence and terrorism corresponded mostly to terrorist attacks carried out in different regions of the world, individual participation in terrorist organizations and regional or general operations against terrorist organizations.

Keywords: Global Terror, terrorism, human bomb, terrorism and religion, terror news, terrorism in print press.

1. Giriş

Bu araştırmanın amacı, ülkemizde en fazla satılan Hürriyet, Posta, Sözcü, Sabah, Habertürk ve Milliyet gazeteleri örneğinde yayımlanan küresel terör haberlerini kültürel çalışmalar bağlamında dil ve söylem çerçevesinde sosyolojik bir bakış açısıyla incelemektir. Çalışmada genel olarak nitel araştırma tasarım, ölçüm, örnekleme ve analiz yöntemleri tercih edilmiştir. Çalışmanın özel tekniğini ise nitel içerik analizi oluşturmaktadır. Nicel araştırma tasarımından farklı olarak nitel araştırma yaklaşımları, araştırılan

nesnelerin anlam dünyalarını anlayıcı/yorumlayıcı bir bakış açısıyla çözümlenmeyi amaçlamaktadır.²

Araştırma günlük ulusal olarak yayımlanan Hürriyet, Posta, Sözcü, Sabah, Habertürk ve Milliyet gazetelerinde 05 Mayıs-05 Ağustos 2015 tarihleri arasında küresel siyaset ile ilgili yayımlanan haberlerin incelenmesiyle sınırlıdır. Dolayısıyla elde edilecek sonuçlar, örneklemin temsil ettiği seçilmiş haberlerle tespit edilen bulgularla sınırlıdır. Örneklemin belirlenmesinde iki temel esas takip edilmiştir. Öncelikle ulusal gazeteler içerisinde “liberal basın” kategorisindeki gazeteler tercih edilmiştir. Ülkemizde yayın faaliyetlerini devam ettiren ve sayıları elliye, günlük satış rakamları ise 4 milyonu aşan gazeteleri genel olarak “liberal basın” ve “ideolojik basın” olmak üzere iki temel kategoriye ayırmak mümkündür. Bu kategorinin oluşmasındaki esas ölçüt ise habere yaklaşımda meydana gelen farklılaşmalardır. Buna göre liberal basın anlayışını ortaya çıkaran en önemli üç ilke, haberin “objektif, değerlilik ve etik” kurallar çerçevesinde üretilmesiyle belirlenmektedir.³ Benzer şekilde ideolojik basın anlayışını belirleyen temel ölçünün de haberin objektif, değerlilik ve etik özelliklerinin dikkate alınmaması dolayısıyla oluştuğu görülmektedir. Bu kategorik ayrıma göre ülkemizdeki yayımlanan günlük ulusal gazeteleri liberal ve ideolojik olarak iki temel başlık altında değerlendirmek mümkündür.

Yirminci yüzyıl sosyal teori kuramları içerisinde yapısalcılık, toplumsal yapılara odaklanmayı benimseyen bir akım olarak dikkat çekmektedir. Yapısalcılık, kültür, sanat, edebiyat ve sinema gibi çok farklı bilim dallarına uygulanabilirliği nedeniyle yirminci yüzyılda etkili olabilmiştir. Yapı kavramının belirli ve özel bir tanımı çağrıştırmayan genel içeriği sebebiyle yapısalcılığın tanımlanması konusunda farklı görüşler ileri sürülmüştür. Ancak yapısalcılık anlaşılır bir şekilde Berna Moran tarafından, “*Yüzeydeki*

---

² Taş Kemaleddin, **Sosyal Bilim Paradigmaları Açısından Sosyolojik Metodoloji**, Rağbet Yayınları, İstanbul, 2011, s., 173

³ Özer Ömer, **Liberal Basın**, Literatürk Yayınları, İkinci Baskı, Konya, 2010, s. 15.

bir takım fenomenlerin altında, derinde yatan bazı kuralların ya da yasaların oluşturduğu bir sistemi (yapıyı) aramak...” olarak tanımlanmıştır.⁴

Tanımlama sorunsalının yanında yapısalcılığın işlevi de tartışılmıştır. Bazı araştırmacılar yapısalcılığın bir “kuram” olduğunu ileri sürerken bazıları ise onun bir “çözümleme biçimi” olduğunda ısrar etmişlerdir. Neticede yapısalcılığın bir yöntem olduğu genel bir kabule ulaşmıştır.⁵ Ayrıca yapısalcılar, toplumsal yapıların incelenmesi konusunda “dilbilimsel” yapılara öncelik vermişlerdir. Bu anlamda sosyal bilim çalışmalarının seyri toplumsal yapılardan dilbilimsel yapılara doğru bir yönelim göstermiştir. Sosyal araştırmaların bu yapısal ilgi değişikliğinin merkezinde Ferdinand de Saussure’nin dilbilim çalışmaları yer almaktadır. Saussure’nin çalışmalarında “dil” ve “söz” arasındaki ayırım özel olarak dikkat çekmektedir. Bu ayırında dil, bir gösterge sistemidir ve bu göstergelerin, ilişkilerin sonucunda anlam oluşmaktadır.⁶ Dolayısıyla özellikle yirminci yüzyılın ikinci yarısından itibaren sosyal bilim (özellikle iletişim) çalışmalarının dil üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Bu yoğunlaşma “söylem çalışmalarının” çoğalmasına sebep olmuştur.

Söylem, sosyo-psikoloji ve kültürel bir arka plana sahip bir kavramsallaştırmadır. Sahip olduğu bu karmaşık arka plan sayesinde söylem, disiplinler arası bir özellik göstermesine rağmen yukarıda bahsedildiği üzere yapısalcı teori içerisinde değerlendirilmektedir. Yapısalcılığın özne karşısında yapıyı önceleyen niteliği gereği söylem çalışmalarında da özne karşısında metin yerleştirilmektedir.⁷ Nitekim sosyal bilim araştırmacılarının çalışmalarında kullanmayı tercih ettikleri söylem yöntemleri metinsel vurgulamaları belirtmektedir. Ancak söylem çözümleme yöntemi veya yaklaşımının farklı kullanım tercihleri sebebiyle çözümlemenin içeriğiyle ilgili bazı sorunlar meydana gelmektedir. Bu sorunların kaynağını

---

⁴ Kızılçelik Sezgin, **Sosyoloji Teorileri 2**, Yunus Emre Grafik Tasarım, İkinci Baskı, Konya 1994, s. 206.

⁵ Kızılçelik Sezgin, **Sosyoloji Teorileri 2**, s. 205.

⁶ Ritzer George, **Modern Sosyoloji Kuramları**, (Çev. Himmet Hülür), De Ki Yayınları, Birinci Baskı, Ankara, 2011, s. 470-471.

⁷ Güngör Nazife, **İletişim Kuramlar Yaklaşımlar**, Siyasal Kitabevi, Ankara, 2011, s. 206.

çözömlenecek metinlerin herhangi bir ölçütü benimsemeden söylem çalışmalarının gerçekleştirilmesidir.

Günümüz modern dünyasını geleneksel dünyadan farklılaştıran en önemli özellik küreselleşme olgusudur. Büyük bir toplumsal değişim örneği olarak küreselleşme, toplumsal hayatın bütün bileşenlerinin örgütlenmesinin dünya genelinde yayılmasını ifade etmektedir. Dolayısıyla küreselleşmenin siyasal, ekonomik, kültürel ve kurumsal yansımaları, yeni toplumsal çözümlenmeleri beraberinde getirmektedir. Küreselleşmenin ekonomik boyutu üzerine odaklanan düşünce sistemleri, kapitalizm, pazar ekonomisi ve neoliberalizmin dünyanın farklı bölgelerine yayılması ve bu bölgeleri birbirine benzetmesi olarak değerlendirilmektedir. Küreselleşmenin kültürel yönlerine yoğunlaşan kuramcılar ise dünya genelinde var olan kültürlerin birbirleriyle yakınlaşıp yakınlaşmadıkları veya etkileşimleri sonucu bir araya gelerek yeni bir sentez üretebilme ihtimalleri üzerinde durmaktadırlar. Aynı şekilde küreselleşmenin siyasal yönelimlerini vurgulayan yaklaşımlar da ulus-devlet modellerinin yaygınlaşması ve dünya genelinde çoğu birbirine benzer yönetim sistemlerinin ortaya çıkmasına dikkat çekmişlerdir. Dolayısıyla çalışmamız çerçevesinde küresel siyaset, herhangi bir siyasal olay, olgu veya konunun sadece kendi icra alanıyla sınırlı kalmadığı ve etkilerinin dünya genelinde gözlemlendiği bir kavramsallaşmayı ifade etmektedir. Bu noktada teknolojik destekle yaygınlaşan küreselleşme, siyasal problem, çatışma veya çözüm sistemlerinin yaygınlaştığı anlamına gelmektedir. Siyaset alanındaki bu küreselleşme eğilimi, siyaset pratiğinin çok faktörlü siyaset yapma şeklinde gerçekleşeceği sonucunu da doğurmaktadır. Böylelikle siyaset düşüncesi ve kurumları, uluslararası siyaset geleneğinden küresel ölçeğe doğru yaygınlaşmaktadır. Yerelden küresele doğru evrilen bu yeni siyaset biçiminin temel doğası ise “kabul görme”⁸ düşüncesine dayanmaktadır.

Küresel siyaset sisteminin kabul görme talebi, sadece resmi kurumsal organizasyonlar tarafından değil birey, grup ve örgütlerce de ifade

---

⁸ Bozaday Şeniz Anbarlı, **Küresel Siyaset –Kabul Görme Mücadelesi Sorunlar Çözümler-**, Beta Yayınları, Birinci Baskı, İstanbul, 2013, s. 4

edilmektedir. Ancak dünya genelinde bir kabul görme yarışı beraberinde çeşitli sorunları da taşıyacaktır. Zira bireysel anlamda insanların varlıklarını kabul ettirme mücadelesi sürecinde karşılaştıkları sorunlar düşünülürse küresel siyasetin beraberinde getireceği problemler de oldukça girift ve yaygın olacaktır. Bundan dolayı küresel siyasetin yaygınlaşmasıyla ortaya çıkan sorunları “insan hakları”, iklim değişikliği ve çevre sorunları”, “insan ticareti”, “etnik milliyetçilik ve bölgesel anarşi” ve “şiddet ve terör/izm” olarak sıralayabiliriz. Temelde insan ve doğa ilişkilerinin hangi meşruiyet esaslarına dayalı olarak geliştirilebileceği sorunsalına bağlı bu problemler, çağdaş modern toplumların çözüm arayışlarını da hızlandırmaktadır. Konumuz çerçevesinde “küresel terör”, dünyanın değişik bölgelerinde varlık ve faaliyet alanlarını “dinsel” bir meşruiyet dairesine yerleştirmektedir. Bu sorunun küresel ölçekteki yaygınlığına uygun bir biçimde araştırma bulgularımız en fazla şiddet ve terörizm alanında yoğunlaşmaktadır. Bu sebeple şiddet ve terörizm ile din arasındaki ilişkilere yakından bakmamız gerekecektir.

İnsan hak ve özgürlükleri bağlamında şiddet olgusu, farklı görünüşleriyle modern toplumsal hayatın en önemli sorunlarından birisini oluşturmaktadır. Şiddetin ortaya çıkış kaynağı, şekli ve yönelimleri açısından pek çok etkeni barındırması sebebiyle kapsayıcı bir tanımının belirlenmesi gerekmektedir. Bu anlamda Micaud’un geliştirdiği tanım işlevsel görünmektedir:

“[Şiddet] karşılıklı ilişkiler ortamında taraflardan birinin veya birkaçının doğrudan veya dolaylı, toplu veya dağınık olarak, diğerlerinin veya birkaçının bedensel bütünlüğüne veya törel (ahlaki, moral, manevi) bütünlüğüne veya mallarına veya simgesel ve kültürel değerlerine, oranı ne olursa olsun zarar verecek şekilde davranması[dır].”⁹

Şiddet, çok yönlü, olgusal özelliğe sahip olması nedeniyle farklı biçimlerde sınıflandırılabilir. Şiddet, fiziksel, simgesel, kültürel, ekonomik, duygusal gibi sıfatlarla sosyo-kültürel hayatın bütün uzanımlarına yaygınlaştırılabilir. Bu anlamda şiddetin tanımsal olgusundan

---

⁹ Micaud Yves, **Şiddet**, (çev. Cem Muhtaroglu), İletişim Yayınları, İstanbul 1991, s. 11.

daha çok bu tanımı belirleyen faktörün ne olduğu ön plana çıkmaktadır. Çünkü bireysel veya toplumsal her türlü şiddetin, insanlık tarihinin başlangıcına kadar uzanan bir geçmişi bulunmaktadır. Şiddetin insanları kötümserliğe düşürebilecek kadar bu denli bir geçmişe sahip olması, onu toplumsal hayatın doğal bir parçası hâline getirmektedir. Dolayısıyla şiddet, insanlar arası bir ilişki biçimi olarak ortaya çıkmaktadır. Bu noktada temel sorun şiddetin nasıl bir ilişki biçimine dönüştüğü değil şiddeti ortaya çıkaran “olgu”nun niteliğidir. Zira şiddetin doğal ve toplumsal kaynaklarının çeşitliliği, düşünce tarihindeki insanın iyi/kötü özellikleri üzerinden gerçekleşen tartışmalarla şekillenmektedir.¹⁰ Şiddetin değişkenlik gösteren bu niteliği farklı kuramsal yaklaşımlarla açıklanmıştır. Wolfgang ve Ferracuti, şiddetin uygun toplumsal bir zeminden kaynaklandığına işaret eden “şiddet alt-kültürü” kuramını ortaya atmışlardır. Bu yaklaşıma göre şiddet öğrenilebilen bir davranıştır ve bu davranışın öğrenilmesi kültürel kodların benimsenmesiyle mümkün olmaktadır.¹¹ Bundan dolayı şiddetin nasıl tanımlanacağı şiddetin hangi toplumsal yapı/zihin haritası içerisinde meydana geldiği ile doğrudan ilgili görünmektedir.

Şiddet sınıflandırılmalarından olan “dinsel şiddet” ise şiddetin kaynağı olarak dinî argümanları kullanan şiddet türü demektir. Buna göre din, şiddetin meşrulaştırıcı aracı hâline gelmektedir. Şöyle ki özellikle tek tanrılı dinler kendisine inananlardan sadece belirli bazı inanç ve ritüellerin yerine getirilmesini istememekte aynı zamanda dünyayı algılama ve yorumlama konularında da beklenti oluşturmaktadır. Çünkü tek tanrılı dinlerin, insanın dünya hayatını belirli bir kuralla (yaratılış) başlattığı gibi bu dünyanın sonunu da bazı beklentiler üzerine inşa ettiği bilinmektedir. Dinlerin bu eskatolojik boyutları, inananları tarafından dinî bir görev şeklinde kabul edilmektedir.

---

¹⁰ Açıkgenç Alparslan, “İnsan Fitratında Şiddetin Kökeni –Felsefi Bir Yaklaşım–”, **Siyasi, Tarihi, Dinî ve Kültürel Boyutlarıyla İslam ve Şiddet**, Mümtaz'er Türköne (ed.), Ufuk Kitap, İkinci Baskı, İstanbul 2007, s. 243.

¹¹ Kızmaz Zahir, “Şiddetin Sosyo-Kültürel Kaynakları Üzerine Sosyolojik Bir Yaklaşım”, **Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, cilt: 16, sayı: 2, 2006, s. 255.

Küresel siyasetin önemli sorunlarından terörizm, bir grup veya birey tarafından politik bir amaca ulaşmak için masum insanları hedef alan ahlaki ve yasal sebebi olmayan şiddet tehdidi ve eylemlerinin sistematik olarak kullanılmasıdır.¹² Sosyal bir şiddet türü olarak terörizm, kendisini ortaya çıkartan toplumsal ortamın şartlarına uygun bir biçimde politik bir yönelime sahiptir. Bu yönelimin belirleyici motive etkisi ise kurallar ötesi bir güç olarak toplumsal ve siyasal gücün yeniden organizasyonunu sağlamaktır. Böylece terör ve terörizm, tehdit ve eylemlerini meşrulaştırmak ve potansiyel kitlesini ikna etmek için siyasi, dini, kültürel ve ekonomik gerekçelerle kendini açıklamak gerekliliğini hissetmektedir. Tarihsel ve günümüz terörizm hareketleri dikkate alındığında, bu meşrulaştırıcı düşünce ekonomik, kültürel ve dinsel olmakla beraber birinci sırayı siyasal etkenler almaktadır. Çünkü terör eylemleriyle sonuca ulaşmayı ümit eden terörist kitle, siyasal bir stratejinin kademeli uygulanışını bilinçli bir şekilde gerçekleştirmektedir. Ancak terör eylemlerinin siyasal meşruiyeti de kendisini din, kültür ve ekonomi gibi etkenlerle açıklama yolunu tercih etmektedir. Dolayısıyla Fransız İhtilali'nden sonra ortaya çıkan terör yöntemlerinin farklı toplumlarda değişik meşruiyet kaynaklarına sahip olduğu bilinmektedir. Ancak özellikle İkinci Dünya Savaş'ından sonra yaşanan terör eylemlerinde dinsel motifleri sıklıkla kullanan bir "dini terör" türü ortaya çıkmıştır. Genel anlamıyla dini terör, "dini inancın onayladığı, emrettiği ya da ilahi emirle gelmiş bir amacı yerine getirmek maksadıyla gerçekleştirilen şiddet"¹³ olarak tanımlanmaktadır. Bu anlama göre 1990'lı yılların sonlarından itibaren din temelli özellikle Ortadoğu coğrafyasında "İslam" dinini referans göstererek terör eylemlerini meşrulaştıran örgütlerin ortaya çıktığı görülmektedir.

Yakın dönem dünya siyasal tarihinin seyrini etkileyen en önemli olaylardan biri 11 Eylül 2001 tarihinde ABD'nin simgesi hâline gelmiş bulunan ikiz kulelerin bir terör saldırısı sonucunda yıkılmış olmasıdır. ABD

---

¹² Davies Barry, *Terörizm –Ortadoğu'da Şiddet Dünyada Terör-*, (Çev.) Pınar Bulut, Truva Yayınları, Birinci Baskı, İstanbul, 2006, s., 24

¹³ Aydınalp Halil, *İntihar Eylemleri Ekseninde Din ve Terör*, Birleşik Yayınevi, Birinci Baskı, Ankara, 2011, s., 67

Başkanı Bush'un terör saldırılarını değerlendirmek amacıyla sehven kullandığı "Haçlı Seferi" ifadesi, meydana gelen olayın çözümlenmesinin derin tarihî bağlarına işaret etmektedir. Zira Haçlı Seferleri ile başlatılabilecek uzun bir geçmişe sahip görünen bu zihinsel tutumun, tarihsel seyir içerisinde farklı görünüşleri ile ortaya çıktığı görülmektedir. Batı'da ortaya çıkan "modernite" olgusunun dönüştürücü etkileri dolayısıyla son iki asır, dinin medeniyet formunda yeniden yorumlandığı veya dinin medeniyet olarak algılandığı bir döneme karşılık gelmektedir. İlk olarak Batı dünyasında ortaya çıkan bu süreç sonradan "modernizm" düşüncesiyle Batı dışı toplumları da etkisine almıştır. Hâliyle öncelikle Hıristiyanlığın medeniyete dönüşmesi olarak sonuç veren modernizm, diğer dünya dinlerini de modernleşme olgusuyla etkilemiştir. Aynı şekilde İslam dünyasında da modernleşme, İslam Dininin medeniyete dönüş(türül)mesi şeklinde algılanmıştır. Neticede modernleşme sürecinin sonucunda "din"ler medeniyet olarak yeniden tanımlanan veya yorumlanan kültürel olgulara dönüşmüştür. Ancak bu dönüşüm süreci, çeşitli dini düşünce ve hareketlerin modernliğin seküler yansımalarına karşı tutucu ve fundamental bir tavır takınmalarına neden olmuştur.¹⁴

Dolayısıyla genel anlamda dinlerin karşı karşıya geldiği varsayılan Haçlı Seferlerinin çağrıştırdığı "sıcak temas", medeniyetlerin karşılaşmasında "soğuk temas"ı ortaya çıkarmıştır. Ancak, yüzyıllar boyunca içeriğinin değişkenlik göstermesine rağmen görüntüde (temas) herhangi bir farklılık olmaması yeni kavramsallaştırmaları beraberinde getirmiştir. Bu kavramsallaştırmalar aynı zamanda yeni bir dönemi de ifade etmektedir. İşte "medeniyetler çatışması" kavramı da bu uzun zihniyet tarihi çözümlemesinin bir ürünü olarak değerlendirilebilir. Bu anlamda 11 Eylül olayları, teorisi gerçekleştirilen bu yorum çabalarına "doğrulama" olanağı sağlaması açısından ayrı bir önem arz etmektedir.

Sanayileşme dönemi bir kültür ve medeniyet içerisinde "intibak problemi"¹⁵ yaşayan dinin medeniyete, sıcak temasın soğuk temasa evrildiği

---

¹⁴ Kirman Mehmet Ali, "Sekülerleşme Perspektifinden Dini ve Seküler Fundamentalizmler", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Cilt:1, Sayı: 2, 2008, s., 282

¹⁵ Coşkun Ali, *Sosyal Değişme ve Dinî Normlar*, Dem Yayınları, İstanbul 2005, s. 87.

bu uzun tarihsel süreçte karşılaşma alanı da değişiklik göstermiştir. Şöyle ki “karşı karşıya” gelmenin tanımsal formu geleneksel dünyada savaş iken artık bu tanım modern zamanlarda “terör”le ifade edilmeye başlanmıştır. Bu karşılaşmanın “terör” olarak isimlendirilmesiyle oluşturulan önerme bazı zorunlu çıkarımları da beraberinde getirmiştir. Bu yeni dönem, Hıristiyanların Müslümanlarla bir savaşı değildi, bilakis “Hıristiyanların terörle mücadelesi idi.” Ancak terörün zihinsel ve finansal kaynağı Müslümanlar idi. Fakat bütün Müslümanlar değildi. O zaman Müslümanlar “iyi” ve “kötü” olarak yeniden tanımlanmalı idi. Dolayısıyla terörün sorumluları “kötü Müslümanlar”dı ve “iyi Müslümanlara” düşen görev terörle yürütülecek bu haklı mücadelede terör mağdurlarının yanında olmaktı. Ayrıca her Müslüman “iyi Müslüman” olduğunu teröre karşı savaşa katılarak kanıtlayamazsa “kötü Müslüman” olarak tanımlanacaktı.¹⁶ Bu şekilde mantık örgüsü oluşturulduktan sonra yeni küresel sistemin ismi de “küresel terörizm” olarak belirlenmiştir. Terörden farklı olarak “terörizm”, belirli bir düşünsel motivasyon sonucunda hayat bulan, sistemli ve düzenli şiddet kullanma biçimi olarak tanımlanmaktadır.¹⁷ Bu anlamda terörizm, sistemli şiddet ve programlı terörün dünyada yaygınlaşması ile küresel bir kimlik kazanmaktadır. Şiddet ve terörün sistemli ve programlı bir boyut kazanmasının siyasal ve düşünsel temeli ise o terörün isimlendirilmesinde etkin bir rol oynamaktadır. Dolayısıyla kötü Müslümanlarla ilgili gösterilen küresel terör söylemi, fikri motivasyonunu İslam Dini tarafından sağlandığını iddia etmektedir. Bu iddia, şiddet, terör, İslam üçgeninde çok geniş bir literatürün oluşmasına sebep olacak şekilde sorgulanmış ve tartışılmıştır. Özellikle Batılı İslam algısının bir yansıması olarak ortaya çıkan İslam terör ilişkiseliliğinin olumlanmasına karşı, bu “patolojik ilişki”nin¹⁸ sadece İslam dininden beslenmediği görüşü dinsel referansların

---

¹⁶ Mamdani Mahmood, *İyi Müslüman Kötü Müslüman-Amerika, Soğuk Savaş ve Terörün Kökenleri*, 1001 Kitap Yayınları, İstanbul 2005, s. 23.

¹⁷ Denker M. Sami, *Uluslararası Terör Türkiye ve PKK*, Boğaziçi Yayınları, İstanbul 1997, s. 3.

¹⁸ Küçükcan Talip, “Demokrasi, Din ve Küresel Şiddet Eylemleri”, *Siyasi, Tarihi, Dinî ve Kültürel Boyutlarıyla İslam ve Şiddet*, Mümtazer Türköne (ed.), Ufuk Kitap, İkinci Baskı, İstanbul 2007, s. 144. Ayrıca bkz. “Terörün Sosyolojisi: Toplumsal Kökenleri Anlama İmkani”, *Uluslar arası İlişkiler*, Cil: 6, Sayı: 24, (Kış 2010), s., 33-54

yanlış yorumlarına dikkat çekilerek desteklenmeye çalışılmıştır.¹⁹ Ancak İslam terör ilişkisizliği tezinin bütün yönleriyle savunusuna karşı bu iki kavram küresel hegemonik zihniyet dünyasına yerleşmiş görünmektedir.

2. Bulgular

Araştırmanın temel bulguları beş farklı araştırma sorusu çerçevesinde değerlendirilmiştir. Bu araştırma soruları, “haber başlıkları”, “tematik çözümleme”, “karşıtlık ve dışlama”, anlam ve ideolojik yaklaşımlar” ve haber kaynakları”ndan meydana gelmektedir.

Haber başlıkları

Haber başlıklarında en fazla kullanılan kavramların “İŞİD”, “DAEŞ”, “ölüm”, “saldırı”, “operasyon”, “savaş”, “bomba”, “Taliban”, “El Kaide”, “dinci terör”, “terör”, “El Nusra”, “Usame Bin Ladin” ve “katliam” olduğu görülmektedir. Daha yakından bakıldığında küresel terör ve din ilişkili haberlerin yarısından fazlasının terör örgütü “İŞİD” hakkında olduğu anlaşılmaktadır. Küresel bir terör örgütü ve fakat kendisini bir devlet yapılanması olarak tanımlayan İŞİD (Irak Şam İslam devleti), Irak ve Suriye coğrafyasında bir devlet kurmak amacıyla 2004 yılında Irak’ta faaliyetlerine başlamıştır. İŞİD’in örgütsel temeli, El Kaide’ye uzanırken politik ve dini meşruiyetini de İslam dinine dayandırdığı bilinmektedir. İŞİD’in özellikle 1990’lı yılların sonlarından itibaren yaygınlaşan Taliban ve El Kaide gibi dini temelli küresel terör örgütleri zincirinin son halkasını oluşturmaktadır.

İŞİD terör örgütü ile ilgili gazetelerde yayımlanan haberlerde öncelikle isimlendirme sorunu olduğu görülmektedir. Zira yaygın olarak kullanılan İŞİD kelimesi, örgüt isminin Türkçe kısaltmasıyla kullanılmaktadır. Ancak İŞİD kısaltmasındaki “İslam” kelimesinin terör örgütü ile birlikte anılmaması yönündeki uygulamalar dolayısıyla örgüt isminin Arapça kısaltması olarak DAEŞ isminin de kullanıldığı anlaşılmaktadır. Özellikle DAEŞ isminin Sabah gazetesi tarafından tercih edildiği görülmektedir. Aynı zamanda DAEŞ kısaltması iki kere Hürriyet gazetesi tarafından da kullanılmıştır.

---

¹⁹ Bkz. Özel Ahmet, *İslam ve Terör –Fıkhi Bir Yaklaşım–*, Küre Yayınları, İstanbul 2007.

“DAEŞ bomba yüklü tankla vurdu”²⁰

Davutoğlu: DAEŞ’e karşı tek operasyon sahnesiyiz”²¹

Sabah gazetesinin özellikle DAEŞ ismini kullanmasının gerekçesi ise ayrıca haber olarak da yayınlanmıştır. Habere göre örgütün İslam Devleti ismiyle anılmaması gerekliliği, İngiltere Başbakanı aracılığıyla açıklanmaktadır: “Cameron: DAEŞ’e İslam Devleti demeyin”²²

Gazetelerde yayımlanan küresel terör haberlerinde temel aktör olarak IŞİD’in dışında “Taliban”, “El Kaide”, “El Nusra” ve “Boko Haram” gibi Afganistan, Suriye ve Nijerya’da faaliyet gösteren örgütlerden de bahsedilmektedir. Ayrıca haberlerde bahsedilen örgütsel aktörlerin dışında bireysel olarak El Kaide örgütünün 2011 yılında öldürülen “Usame Bin Ladin” ve IŞİD örgütünün lideri “Bağdadi” nin de belirli aktörler olduğu görülmektedir. Son olarak din temelli terör örgütü haber başlıklarında en fazla dikkat çeken kavramlar ise “ölüm”, “saldırı”, “operasyon”, “savaş”, “bomba”, “terör”, “katliam” ve “baskın” olarak sıralanmaktadır.

Tablo 1: Küresel Siyaset Haber Başlıklarındaki En Sık Kullanılan Kavramlar

Kavram	Sayı	Kavram	Sayı	Kavram	Sayı
IŞİD	239	Baskın	5	İmha	2
DAEŞ	24	Tehdit	5	Barbar	2
Ölü(m)	23	Mezar	5	Boko Haram	2
Saldırı	22	İslam	4	Milis	2
Operasyon	15	Cihatçı	4	Bela	2
Savaş	14	Darbe	4	Çatışma	2
Bomba	13	Eylem	4	Örgüt	2
Taliban	13	Vahşet	4	Dinci militan	2
El Kaide	13	İslam devleti	4	Haçlı	2
Dinci terör(ist)	10	Şii	4	Esir	2
Terör	9	Şeriat	3	Cellat	1
El Nusra	8	Terörist	3	Suikast	1
Katliam	8	Barış	3	Terör örgütü	1
Usame Bin Ladin	8	Cennet	3	DEAŞ	1
Kan	7	İnfaz	3	Hilafet	1
Silah	7	Müslüman	3	Tecavüz	1
Militan	7	Bağdadi	3		

²⁰ **Hürriyet**, 02.06.2015, Haber No: 399

²¹ **Hürriyet**, 14.05.2015, Haber No: 95

²² **Sabah**, 30.06.2015, Haber No: 724

Tematik Çözümleme

Küresel terör temel başlığıyla incelediğimiz bu bölümde “terör(izm) ve dinselik” ilişkisi üzerine gerçekleştirilen haber yapıları, belirli açıklayıcı temalar çerçevesinde değerlendirilecektir. Buna göre dine dayandırılan veya referans edilen terör konulu haberlerin, tabloda gösterildiği gibi farklı temalarla inşa edildiği anlaşılmaktadır. Terör ve dinselik konulu haberlerin aynı konu çevresinde çok farklı temalarla gerçekleştirildiği görülmektedir. Ancak bu temalar içerisinde “terör saldırıları”, “bölgesel savaş”, “örgütlere katılım”, “karşı operasyon”, “örgüt liderleri” ve “çevreye zarar” gibi konular hem sayısal anlamda çoğunluğu oluşturmakta hem de haber yapılarının temel vurgu noktalarını teşkil etmektedirler. Dolayısıyla bu temel temalar sayısal üstünlüğe göre çözümlenecektir.

Din referanslı terör haberlerinde en fazla dikkat çeken tema, “terör saldırılarıdır.” Terör saldırıları, terörün felsefi ve eylemsel mantığına uygun bir şekilde belirli bir amaç elde etmek amacıyla gerçekleştirilen hukuken suç teşkil eden eylemlerdir. Bundan dolayı terörün fiili olarak varlığının sürekliliği saldırıların yoğunluğuyla ilgili görünmektedir. Dünyanın farklı bölge ve ülkelerinde gerçekleştirilen terör saldırı ile haberlerin yoğunluğu dikkat çekmektedir.

Küresel terör konulu haberlerde en fazla yer alan ikinci tema, terör saldırılarının aynı zamanda bölgesel bir niteliğe sahip olan savaş özelliği göstermesidir. Terör saldırılarından farklı olarak bölgesel savaş, dünyanın belirli ülkelerindeki terör eylemlerinin sürekliliğin bir savaşa dönüşmüş olmasını ifade etmektedir. Bu durumda terör eylemlerinin niteliği, geçici bir durum olmaktan ziyade düzenli bir savaş halinin egemen olduğu görülmektedir. Hatta terör yapılanmalarının “örgüt” teşkilatından düzenli bir orduyu çağrıştıracak bir sistemle devam ettikleri anlaşılmaktadır.

Dolayısıyla terör saldırılarının zaman ve mekân ihtimaliyeti yerini savaşın belirli gerekliliklerine bırakmıştır. Saldırıdan bölgesel savaşa geçilen belirli bölgelerin ise Suriye, Ürdün, Irak, Türkiye ve İsrail gibi devletlerin oluşturduğu Ortadoğu coğrafyasından meydana geldiği görülmektedir. Ancak terör eylemlerinin en yoğun olduğu bölgenin ise Suriye olduğu

bilinmektedir. Siyasal anlamda bütünlüğünü kaybetmiş Suriye bölgesinde resmi otoritenin yerini terör örgütlerinin kendilerini “devlet” olarak tanımlamalarına yol açmıştır. Örneğin terör örgütü IŞİD’in kendisini “devlet” olarak tanımlaması, bir anlamda “terör devleti” benzetmesini gerektirmektedir. Bundan dolayı terör saldırılarının kalıcılığının haber metinlerinde vurgulandığı görülmektedir. Örneğin Sabah gazetesinde yayımlanan haberde terör uzmanları kaynak gösterilerek terör örgütlerinin bölgesel bir savaşın temel aktörleri oldukları belirtilmektedir:

*"IŞİD bir direniş hareketi gibi çalışıyor. Bir bölgede gücünü kaybediyor, ama diğer tarafta genişliyor. Hala silah ve finansal açıdan çok güçlüler. Önümüzdeki 10 yıl boyunca bizimle olacaklar"*²³

Küresel dinsel terör haberlerinin üçüncü olarak yoğunlaştığı temanın, terör örgütlerine katılımı ilgili haberlerde olduğu görülmektedir. Terör örgütlerinin makro planda gerçekleştirilen incelenmesinin yanında örgütlerin mikro analizleri yani insan kaynaklarını nasıl oluşturduklarının bilgisine de ihtiyaç duyulmaktadır. Bu noktada temel araştırma sorusu, “bireylerin neden bir terör örgütüne katılma eğiliminde olduklarının” açıklanmasını amaçlamaktadır. Güvenlik ve terör araştırmalarının mikro planda geliştirilen teorik çıkarımlara göre insanların terör örgütlerine katılmalarının psikolojik, ekonomik, siyasal ve kültürel sebepleri bulunmaktadır. Bu teorileri kısaca özetlemek gerekirse öncelikle bireylerin sosyal değer karmaşası içinde şiddete karşı olmalarına rağmen örgütlere katıldıkları bilinmektedir. İkinci olarak toplumsal sistem ve düzenin değiştiği toplumlarda yaşanan gerilim içerisinde kalan birey toplumsal değerlerle uyumsuzluk yaşamaktadır. Bu uyumsuzlukla baş edebilmek için farklı yollar geliştiren bireyin tercihlerinden birisini de isyan oluşturmaktadır. Yani değişen toplumsal koşullara uyum gösteremeyen birey, çıkış yolu olarak toplumsal değerlere başkaldırmaktadır. Üçüncü olarak bireyler örgütlere eylemlilik, aidiyet, statü ve maddi gelir gibi sebeplerle de katılmaktadırlar. Dördüncü teorik yaklaşıma göre bireyler kaotik toplumsal ortamlarda yaşadıkları güvensizlikle baş edebilmek

---

²³ “IŞİD 10 yıl daha bölgemizde”, **Sabah**, 21.06.2015, Haber No: 595

amacıyla güvenli bir sığınak olarak gördükleri terör örgütlerine katılmaktadırlar. Son olarak bireylerin farklı nedenlerle tecrübe ettikleri haksızlık, istismar ve aşağılanma gibi duygusal durumlarda örgütlere katılmaya yöneldikleri anlaşılmaktadır.²⁴

Terör örgütlerine katılım gazete haberlerinde öncelikle sayısal bir değerlendirme ile aktarılmaktadır. Hürriyet gazetesinde “İŞİD’e katılım yüzde 71 arttı”²⁵ başlığıyla durulan haberde son bir yıl içinde terör örgütü İŞİD’e katılımın 100 farklı ülkeden 25 binden fazla olduğu BM tarafından hazırlanan rapor kaynak gösterilerek bildirilmektedir. Ayrıca haberde örgüte katılımın detaylandırılmadan radikal ideolojik sebeplere dayalı olarak gerçekleştiği de ifade edilmektedir. Haberde ayrıca terör örgütlerine katılımın dünyanın farklı ülkelerinden gerçekleştiği de vurgulanmaktadır. Örneğin terör örgütü İŞİD bünyesinde savaşmak amacıyla Türkiye’den giden insan sayısının 3 bin olduğu belirtilmektedir. Hürriyet gazetesinin “İŞİD’ 3 BİN TÜRK”²⁶ başlığıyla aktarılan haberde terör örgütüne Türkiye’den en fazla katılımın Şanlıurfa, Adıyaman, Bingöl, Diyarbakır, İstanbul ve Düzce gibi illerden olduğu vurgulanmaktadır. Ayrıca habere örgüte katılımın hangi amaçlara yönelik olduğuna dair bilgi yer almazken insanların genellikle “dernek, vakıf ve sosyal medya üzerinden” bağlantıya geçtikleri belirtilmektedir.

Terör örgütüne Türkiye’den katılımların sayısal fazlalığına vurgu yapan başka bir haberde son üç yılda Irak ve Suriye bölgesindeki “cihatçı gruplara” katılmak amacıyla 10 bin kişinin gittiği, konu uzmanının elde ettiği verilere dayanarak aktarılmaktadır. Haberde ayrıca bu insanların örgütlerine temel katılma motivasyonlarının cihat olduğu şu ifadelerle özetlenmektedir:

“Türkiyeli mücahitlerin Suriye ve Irak’a gitme nedenleri “din kardeşlerinin mazlumiyetini gidermek, üzerlerine farz olunan cihada katılmak ve hilafet çatısı altında yaşamak” olarak özetlenebilir. Bu iki ülkeye gerek savaşmak

---

²⁴ Özeren Süleyman, Sözer A, Başbüyük Oğuzhan, “Bireylerin Terör Örgütlerine Katılımlarına Etki Eden Faktörler Üzerine Bir Alan Çalışması: PKK/KCK Örneği”, **International Journal Security and Terrorism**, Cilt (3) 2, s., 62-63

²⁵ **Hürriyet**, 31.05.2015, Haber No: 369

²⁶ **Hürriyet**, 25.06.2015, Haber No: 650

için gerek yerleşmek için gidenlerin yüzde 90'ının temel motivasyonu cihattır.”²⁷

Dinsel terör örgütlerine temel katılım motivasyonunun cihat olmasının dışında detaylı olarak farklı amaçlarında olduğu görülmektedir. Cihadın dışındaki bu amaçlardan birisinin “cennet”e girmek olduğu anlaşılmaktadır. Sözcü gazetesinin “‘Cennette huriler bizi bekliyor’ dedi IŞİD’e katıldı”²⁸ başlıklı haberinde Türkiye’den evinden kaçarak katılan 15 yaşındaki bir gencin “Cennette Huriler bizi bekliyor” mesajı bırakarak terör örgütü IŞİD’e katıldığı belirtilmektedir. Katılımın farklı sebeplerinin sıralandığı başka haberde ise insanların terör örgütleri tarafından “evlilik, rahat yaşam, para yardımı, petrolün ücretsiz olması, şehit olup cennete kavuşma gibi vaatlerle” kandırıldıkları ifade edilmektedir.²⁹ Örgüte katılma amacının daha çok maddi kazanç elde etmek olduğu hatta doğrudan belirli bir ücret karşılığında örgüt içerisinde savaş yapıldığı da belirtilmektedir.³⁰

Örgüte katılımı ile ilgili son olarak Türkiye dışından gelen yabancıların katılması ve katılmak isteyen insanlarla ilgili yakalama haberleri de dikkat çekmektedir. Terör örgütü IŞİD’ katılmak amacıyla Türkiye üzerinden Suriye topraklarına geçmeleri engellenen yabancı uyruklu insanların da temel motivasyonunun cihat’ın yanında “IŞİD’in kurduğu İslam Devleti’ni benimsediklerini ve hicret etmek” olduğu ifade edilmektedir.³¹ Terör örgütlerine katılmak amacıyla Suriye’ye geçmeye çalışan 1350 kişinin yakalandığı bilgisinin yer aldığı başka bir haberde Avrupa ülkeleri vatandaşlarından da insanların bulunduğu anlaşılmaktadır.³²

---

²⁷ “Türkiye’den cihada 10 bin kişi gitti”, **Hürriyet**, 25.06.2015, Haber No: 660; “IŞİD’de 10 bin Türk var”, **Sözcü**, Haber No: 1107; “İstanbul’dan 4 ayda 82 kişi IŞİD’e katıldı”, **Milliyet**, 10.05.2015, Haber No: 63

²⁸ **Sözcü**, 30.06.2015, Haber No: 721

²⁹ “Cennet ve evlilik vaadiyle terör”, **Posta**, 25.07.2015, Haber No: 1075

³⁰ “IŞİD’e 2 bin dolar aylıkla militan topladı, tutuklandı”, **Habertürk**, 04.08.2015, Haber No:1188

³¹ “IŞİD’e gitmek isteyen 45 yabancı yakalandı”, **Hürriyet**, 13.07.2015, Haber No: 910; “Gaziantep’te 45 IŞİD’li”, **Posta**, 13.07.2015, Haber No:911; “45 yabancı IŞİD’e katılmak için geldi”, **Sözcü**, 13.07.2015, Haber No: 913

³² “IŞİD’e katılmak isteyen İsveçliler Bodrum’da mı”, **Hürriyet**, 20.05.2015, Haber No: 197

Dinsel terör haberlerindeki dördüncü temanın örgütlere karşı düzenlenen operasyonlar olduğu anlaşılmaktadır. Öncelikle terör örgütlerine karşı gerçekleştirilen operasyonların iki boyutu olduğu anlaşılmaktadır. Birincisini bölgesel anlamda coğrafi sınırlarda fiziksel bir teması gerektiren fiili savaşı oluştururken ikincisinin ise ülke içerisinde örgütlere yönelik önleyici güvenlik operasyonları olduğu görülmektedir. İlk olarak terör örgütü IŞİD'e karşı düzenlenen operasyonların Türkiye ve ABD askeri güçleri tarafından gerçekleştirildiği aktarılmaktadır. Bu operasyonların IŞİD militanlarının Türkiye sınırının güneyinde oluşturduğu tehdidi ortadan kaldırmaya yönelik olduğu bildirilmektedir.³³ Yine IŞİD'e karşı düzenlenen operasyonların ABD öncülüğündeki Suudi Arabistan, Ürdün, Katar, Bahreyn ve Birleşik Arap Emirlikleri'nden oluşan koalisyon tarafından özellikle hava harekâtı şeklinde gerçekleştirildiği anlaşılmaktadır.³⁴ Terör örgütü IŞİD'e karşı düzenlenen ikinci operasyon şeklinin de güvenlik amacıyla gerçekleştirilen terör ağına yönelik operasyonlar olduğu anlaşılmaktadır. Terörle mücadele kapsamında değerlendirilen bu operasyonların iki temel amaca yönelik olduğu bildirilmektedir. Bu amaçlardan birincisi, terör Organizasyonunu sağlayan isimlerin belirlenerek deşifre edilmesi ve faaliyet yürütmelerine izin verilmemesidir. İkincisinin ise örgütün Türkiye'deki sempatizan ve elemanlarının takip edilmesini içermektedir.³⁵ Haberlerde bu amaçlar doğrultusunda gerçekleştirilen operasyonlarda örgüte 'militan ve lojistik destek sağladıkları' iddiasıyla şüphelilerin yakalandığı bildirilmektedir.³⁶ Bu operasyonlarda IŞİD'e lojistik destek veren hücrelerde yapılan aramalarda örgüte ait bayraklar, çok sayıda mermi, pasaportlar, pompalı tüfekler ele geçirildiği ve hücrelerde eylem taktikleri içeren dökümanların da bulunduğu açıklanmaktadır.³⁷ Ayrıca operasyonların Türkiye'nin farklı şehirlerinde gerçekleştirildiği de anlaşılmaktadır.³⁸

---

³³ "IŞİD'E KISKAÇ OPERASYONU", *Hürriyet*, 13.06.2015, Haber No: 497

³⁴ "IŞİD'İN KALBİNE BÜYÜK SALDIRI", *Hürriyet*, 06.07.2015, Haber No: 817

³⁵ "İlk hedef DAESH ağını çökertmek", *Sabah*, 22.07.2015, Haber No: 1043

³⁶ "KONYA'DA IŞİD'E OPERASYON: 9 GÖZALTI", *Habertürk*, 15.07.2015, Haber No: 945

³⁷ "IŞİD hücrelerinden eylem hazırlığı çıktı", *Sözcü*, 11.07.2015, Haber No: 885

³⁸ "IŞİD'e 4 kentte şafak baskını", *Posta*, 11.07.2015, Haber No: 878

Dinsel terör haberlerindeki beşinci temanın terör örgütlerinin liderleri hakkında olduğu görülmektedir. Haberlere göre en fazla El Kaide, IŞİD, Taliban ve Nusra terör örgütü liderlerinden bahsedildiği anlaşılmaktadır. Öncelikle El Kaide terör örgütü liderleri ile ilgili haberlerin Usame Bin Ladin ve Nasır El Vuhayşi gibi örgütün temel aktörleri hakkında olduğu anlaşılmaktadır. Bu isimler arasında da Usame Bin Ladin ve Nasır El Vuhayşi'nin haberlerde sıklıkla yer aldığı görülmektedir. El Kaide lideri Usame Bin Ladin'in 2011 yılında gerçekleştirilen bir operasyon sonucu öldüğü bilgisinin doğru olmadığını içeren iddiaya dayalı bilgiler dolayısıyla haberlerde yer almaktadır. Buna göre Bin Ladin'in yerinin ABD askerleri tarafından değil aslında hiçbir çatışma olmadan Pakistan istihbarat yetkilerinden temin edilen bilgiler sayesinde tespit edildiği ve öldürüldüğü bildirilmektedir.³⁹ Başka bir haberde ise bilginin Alman İstihbarat örgütü tarafından sağlandığı iddia edilmektedir.⁴⁰ Ayrıca yerinin tespit edilebilmesi için 25 milyon dolar ücretin ödendiği de aktarılmaktadır.⁴¹ İkinci örgüt aktörü olarak El Kaide'nin ikinci adamı ve Arap Yarımadası'ndaki örgütlenmenin liderlerinden Nasır El Vuhayşi'nin de ABD'nin Yemen'de düzenlediği insansız hava aracı saldırısında öldürüldüğü açıklanmaktadır.⁴²

Terör örgütü aktörleri ile ilgili haberlerdeki ikinci olarak terör örgütü IŞİD liderlerinden bahsedildiği görülmektedir. Haberlere göre IŞİD liderlerinden Ebu Bekir El Bağdadi başta olmak üzere diğer kişilerin “petrol emiri”,⁴³ “iki numara”,⁴⁴ “karakutu”,⁴⁵ “komutan”,⁴⁶ “Afgan Lideri”⁴⁷ ve “IŞİD lideri”⁴⁸ gibi sıfatlarla bahsedilmektedir. Haberlerde örgüt liderlerinin yaptıkları açıklamalar, öldürülmeleri ve örgütten para kaçırmaları dolayısıyla

---

³⁹ “Bildığımız gibi ölmemiş”, **Sabah**, 12.05, 2015, Haber No: 83; “LADİN YALANI”, **Posta**, 12.05, 2015, Haber No: 78

⁴⁰ “Usame Bin Ladin'in yerini Alman istihbaratı bulmuş”, **Hürriyet**, 18.05, 2015, Haber No:177

⁴¹ “ABD, Bin Ladin için 25 milyon S ödedi”, **Hürriyet**, 12.05, 2015, Haber No: 76; “Pakistan Ladin'in yerini 25 milyon dolara sattı”, **Habertürk**, 12.05, 2015, Haber No: 86

⁴² “ABD'den El Kaide'nin veliahtına nokta atış”, **Hürriyet**, 17.06.2015, Haber No: 540

⁴³ “IŞİD'in ‘petrol emiri’ne Suriye’de özel operasyon”, **Milliyet**, 17.05.2015, Haber No: 176

⁴⁴ “IŞİD'in iki numarası öldürüldü”, **Milliyet**, 14.05.2015, Haber No: 114

⁴⁵ “IŞİD'in kara kutusu ABD’de”, **Hürriyet**, 10.06.2015, Haber No: 465

⁴⁶ “DAEŞ komutanı öldürüldü”, **Sabah**, 04.07.2015, Haber No: 796

⁴⁷ “Afgan DAEŞ liderini ABD İHA'ları vurdu”, **Sabah**, 10.07.2015, Haber No: 869

⁴⁸ “IŞİD lideri 6 milyon dolarla kaçtı”, **Sözcü**, 12.07.2015, Haber No: 899

yer aldıkları görülmektedir. Örgüt aktörleri ile ilgili son olarak Taliban ve Nusra terör örgütü liderlerinden de bahsedildiği görülmektedir. İki farklı habere göre Taliban'ın yeni seçilen liderinin mücadeleye devam edileceği⁴⁹, Nusra örgütün ise Batı'ya saldırma amacı olmadığını⁵⁰ ifade edildiği aktarılmaktadır.

Dinsel terör haberlerindeki son temanın terörün ortaya çıkardığı sonuçlardan birisi olarak fiziksel ve kültürel çevreye verdiği zararlar olduğu görülmektedir. Terör örgütünün fiziksel ve kültürel çevreye yönelik tehdidinin Suriye'nin kuzeyinde Humus kentinin yakınlarında bulunan Antik zamanların önemli dini ve ticari merkezi olarak günümüze ulaşan ve "Çölün İncisi" olarak isimlendirilen Palmira şehir harabelerine yönelik olduğu anlaşılmaktadır. Palmira ile ilgili yayımlanan haberlerin kademeli bir şekilde terör örgütünün tehdidi, kısmi olarak ele geçirmesi, tamamen ele geçirmesinin simgesi olarak IŞİD barağının dikilmesi, antik kent kalıntılarının yıkılması ve son olarak da kente mayın döşenmesi şeklinde gerçekleştiği görülmektedir. Palmira hakkında öncelikle IŞİD'in Irak'ın başka bölgelerindeki tarihi eserleri yok etmesi dikkate alınarak tehdit altında olduğu aktarılmaktadır.⁵¹ Daha sonrasında yaklaşan tehdidin kısmi olarak ele geçirmeye dönüştüğü anlaşılmaktadır.⁵² Palmira'nın IŞİD tarafından ele geçirilmesi ise bir görgü tanığının "*Bu medeniyetin düşüşüdür. İnsanlık, medeni toplum; barbarlığa karşı savaşını kaybetti. Tüm umudumu yitirdim. Palmira'yı asla unutmayacağız*"⁵³ sözleriyle aktarılmaktadır. Şehrin terör örgütünün kontrolüne geçmesinin sembolü olarak antik kale duvarlarına bayrak çekildiği belirtilmektedir.⁵⁴ Son olarak ise Palmira'da bulunan tarihi kültürel yapıların IŞİD tarafından bombalanarak yıkıldığı bildirilmektedir.⁵⁵

---

⁴⁹ "Yeni Taliban liderinden savaş çağrısı", **Sabah**, 02.08.2015, Haber No: 1171

⁵⁰ "Nusra lideri: Batıya saldırma planımız yok", **Sabah**, 29.05. 2015, Haber No: 330

⁵¹ "Çölün incisi Palmira IŞİD tehdidi altında", **Sabah**, 16.05.2015, Haber No: 151

⁵² "Palmira'nın üçte biri IŞİD'in elinde", **Hürriyet**, 21.05.2015, Haber No: 205; "Palmira'nın üçte biri IŞİD'in eline geçti", **Milliyet**, 21.05.2015, Haber No: 216

⁵³ "Palmira IŞİD'e geçti 'barbarlık' kazandı", **Milliyet**, 22.05.2015, Haber No: 229

⁵⁴ "Palmira kalesine IŞİD bayrağı", **Hürriyet**, 24.06.2015, Haber No: 248; "IŞİD, Palmira'ya bayrağını dikti", **Sabah**, 24.06.2015, Haber No: 260

⁵⁵ "IŞİD YIKTI", **Hürriyet**, 30.05.2015, Haber No: 333

Tablo 2: Küresel Siyaset Konulu Haberlerde Temalar

Sıra	Tema	Sayı	Sıra	Tema	Sayı
1.	Terör Saldırısı	53	10.	Örgütlerden Kaçış	8
2.	Bölgesel Savaş	52	11.	Örgütler arası savaş	8
3.	Örgütlere Katılım	47	12.	İnfaz	6
4.	Karşı Operasyon	42	13.	Ölümler Tehdit	6
5.	Örgüt Liderleri	35	14.	Örgüte destek	5
6.	Çevreye Zarar	14	15.	Cinayet	5
7.	Rehine Esaret	13	16.	Kimyasal Silah	5
8.	Katliam	11	17.	Canlı bomba	5
9.	Mezhep Savaşı	11	18.	Çeşitli	59

Karşıtlık ve Dışlama

Terörizm ve dinsellik bağlamında yayımlanan haberlerdeki temel karşıtlık ve dışlama unsurunun sadece kötüyü temsil eden “onlar” olarak gerçekleştiği görülmektedir. Çünkü barışı simgeleyen iyi tutum ve davranışların terörü simgeleyen kötü düşünce ve eylemlere karşı tercih edildiği anlaşılmaktadır. Bundan dolayı “biz” düşüncenin barışı ifade etmesi anlamında bütün gazete haberlerinde ortak bir tavırla sahiplenildiği görülürken savaşı ifade eden terör yine bütün gazetelerde “onlar” kategorisinde değerlendirmiştir.

Savaşı ve kötüyü simgeleyenlerin dört başlık altında sınıflandırabiliriz. Buna göre terör ve savaş taraftarı onlar “örgüt”, “terörist”, “terörist olmayan” ve “katılmak isteyen” başlıkları altında belirlenmiştir. Öncelikle terör örgütleri çerçevesinde “İŞİD, Boko Haram, El Kaide, Hizbullah, DAESH, Taliban, Nusra, Husiler, PYD, YPG ve Eş Şebab” örgütlerinin isimleri tespit edilmiştir. Terörist başlığı altında ise Asım Ömer Abdurrahman Mustafa El Kaduli Ebu Muhammed El Adnani Tarkan Batıraşvilki Tarık Bin El Tahar Areeb Macid Usame Bin Ladin Ebu Ala El Afri Ebu Bekir El Bağdadi Şİİ MİLİS Dylann Roof Cihatçı John ve Ebu Hanzala” isimleri belirlenmiştir. Terörist olmayan ancak şiddet eylemlerinin ortaya çıkmasında etkili olan kişilerin de onlar kategorisinde değerlendirildiği görülmüştür. Buna göre Amerikalı sivil toplum örgütü AFDİ ve başkanı Pamela Geller, ile Hollandalı siyasetçi Gert Wilders’in bu kategori içerisinde kabul edildiği anlaşılmaktadır. Son olarak terör örgütlerine katılmak isteyenlerin isim ve millet aidiyetlerine göre “Tacik savaşçı Gülmurad Halimov, Afgan savaşçı

Gülbeddin Hikmetyar ve İngiliz, İsveç ve Türkler” olarak sınıflandırıldığı tespit edilmiştir.

Tablo 3: Küresel Siyaset Haberlerinde Karşıtlık ve Dışlama Unsurları

Örgüt	ONLAR		
	Hürriyet, Posta, Sözcü, Sabah, Habertürk, Milliyet		
	Terörist	Terörist olmayan	Katılmak İsteyen
IŞİD	Asım Ömer	Pamela Geller	Gülmurad Halimov ⁵⁶
Boko Haram	Barbar	Gert Wilders	Gülbeddin Hikmetyar ⁵⁷
El Kaide	Abdurrahman	AFDİ	Avukat ⁵⁸
Hizbullah	Mustafa El Kaduli		İngiliz genç ⁵⁹
DAEŞ	Ebu Muhammed		İngilizler ⁶⁰
Taliban	El Adnani		Türkler ⁶¹
Nusra	Tarkan		İsveçliler ⁶²
Husiler	Batıraşvilki		
PYD	Tarık Bin El		
YPG	Tahar		
Eş Şebab	Areeb Macid		
	Usame Bin Ladin		
	Ebu Ala El Afri		
	Ebu Bekir El Bağdadi		
	Şİİ MİLİS		
	Dylann Roof		
	Cihatçı John		
	Ebu Hanzala		

Anlam ve İdeolojik Yaklaşımlar

Din ve terörizm bağlamında yayımlanan haberlerde anlam ve ideolojik yaklaşımların farklı yöntemlerle gerçekleştiği görülmektedir. Terörizm

⁵⁶ “Tacik komutan IŞİD’e katıldı”, **Hürriyet**, 29.05.2015, Haber No: 321

⁵⁷ “Hikmetyar IŞİD’e destek verecek”, **Hürriyet**, 08.07.2015, Haber No: 843

⁵⁸ “4 kişi IŞİD’E giderken sınırda yakalandı!..”, **Sözcü**, 30.05.2015, Haber No: 346

⁵⁹ “17’lik İngiliz genç canlı bomba oldu”, **Sözcü**, 16.06.2015, Haber No: 535

⁶⁰ “Türkiye’de kaybolan 12 İngiliz IŞİD’e katıldı”, **Sözcü**, 20.06.2015, Haber No: 587; “DAEŞ safında savaşan 60 İngiliz vatandaşı öldü”, **Sabah**, 16.07.2015, Haber No: 958

⁶¹ “IŞİD’e 3 BİN TÜRK”, **Hürriyet**, 25.06.2015, Haber No: 650; “Türkiye’den cihada 10 bin kişi gitti”, **Hürriyet**, 26.06.2015, Haber No: 660; “IŞİD’de 10 bin Türk var”, **Sözcü**, 27.07.2015, Haber No: 1107

⁶² “IŞİD’e katılmak isteyen İsveçliler Bodrum’da mı”, **Hürriyet**, 20.05.2015, Haber No: 197; “IŞİD’e katılmak için gittiler, yakalandılar”, **Habertürk**, 26.05.2015, Haber No: 279; “İsveçli cihatçıya İngiltere’de beraat”, **Hürriyet**, 03.06.2015, Haber No: 414

konulu haberlerde öncelikle “terör”ün tanımlanmasıyla farklı anlamlar üretme yönteminin tercih edildiği görülmektedir. Hürriyet, Sabah, Habertürk ve Milliyet gazetelerinde yayımlanan haberlerde terör ve ilgili olduğu kişi, kurum ve örgütlerin herhangi bir sıfatla tanımlanmadıkları anlaşılmaktadır. Ancak Posta ve özellikle Sözcü gazetesinde terör ve ilgili kişilerin “dinci” sıfatıyla çağrıldıkları tespit edilmiştir. Dolayısıyla Posta ve Sözcü gazeteleri açısından terörün dayanağı olarak “din”in kabul edildiği anlaşılmaktadır.

“Dinci teröristlerin Musul’daki etkisi büyük ölçüde kırıldı”⁶³

“Dinci teröristler Kilis’te sınıra kadar gelip mayın döşedi”⁶⁴

“Dinci teröristler mayınlamayı sürdürüyor”⁶⁵

“Sisi, dinci teröre karşı savaş açtı”⁶⁶

“Dinci teröristler antik kentte katliam yaptı!”⁶⁷

“En yaşlı dinci terörist İstanbul’dan kaçırılmış”⁶⁸

“ABD’nin öldürdüğü dinci teröristlerin evinden bir müze dolusu tarihi eser çıktı!...”⁶⁹

“Dinci teröristler kimyasal silah kullanmaya başladı!”⁷⁰

“Aşırı dinci terör örgütü Taliban dehşet saçtı”⁷¹

“Türkiye’de 3 bin dinci militan var”⁷²

“Dinci teröristlerin kapatılan PİF dosyaları yeniden açıldı”⁷³

“MIT 60 dinci militanı alıp IŞİD’e teslim etti”⁷⁴

Terör eylemleri ve aktörlerinin “dinci” sıfatıyla tanımlanmasının dışında “cihat/çi” sıfatıyla da isimlendirildikleri görülmektedir. Terörün cihat

⁶³ **Sözcü**, 22.06.2015, Haber No:608

⁶⁴ **Sözcü**, 30.06.2015, Haber No:722

⁶⁵ **Sözcü**, 01.07.2015, Haber No:739

⁶⁶ **Sözcü**, 03.07.2015, Haber No:766

⁶⁷ **Sözcü**, 06.07.2015, Haber No:822

⁶⁸ **Sözcü**, 11.07.2015, Haber No:886

⁶⁹ **Sözcü**, 17.07.2015, Haber No:969

⁷⁰ **Sözcü**, 19.07.2015, Haber No:1004

⁷¹ **Posta**, 23.07.2015, Haber No:1050

⁷² **Sözcü**, 25.07.2015, Haber No:1077

⁷³ **Sözcü**, 28.07.2015, Haber No:1120

⁷⁴ **Sözcü**, 04.08.2015, Haber No:1184

ile irtibatlandırılan haberlerin ise Hürriyet, Sözcü, Habertürk ve Milliyet gazetelerinde yayınlandığı tespit edilmiştir.

“Cihatçılardan da kaçıyorlar”⁷⁵

“İsveçli cihatçıya İngiltere’de beraat”⁷⁶

“Cihatçı, cihatçının kafasını kesti”⁷⁷

“Üç ayrı ülkede cihatçı teröre en az 54 kurban”⁷⁸

Haber Kaynakları

Küresel siyaset başlığı altında terörizm ve dinsellik ile ilgili yayımlanan haberlerin kaynakları incelendiğinde haberlerin yarıdan fazlasının herhangi bir kaynak belirtilmeden aktarıldığı tespit görülmüştür. Herhangi bir kaynak belirtilmeden aktarılan haberlerin en fazla Posta (53), Habertürk (37), Sözcü (35) ve Hürriyet (30) gazetelerinde yer aldığı tespit edilmiştir. Kaynak belirtilmeden aktarılan haberlerin dışında en fazla haber kaynaklarının “muhabirler”, “ajans”, “başka bir gazete” ve “resmi” bilgi kanalları olduğu görülmektedir.

Tablo 4: Küresel Siyaset Haber Kaynakları

	Hürriyet	Posta	Sözcü	Sabah	Habertürk	Milliyet	Toplam
Kaynaksız	30	53	35	31	37	24	210
Muhabir	16	3	9	8	11	9	56
Ajans	4	1	11	2	---	7	25
Gazete	5	1	3	4	3	4	20
Resmi	6	--	1	2	1	5	15
TV Kanalı	4	---	---	2	4	3	13
Sosyal Medya	3	2	1	3	2	---	11
Rapor	4	1	1	2	---	---	8
İnternet Sitesi	2	2	1	1	---	---	6
Dergi	1	1	1	---	---	---	3
Radyo	--	---	---	1	1	---	2
Araştırma	---	1	---	---	---	---	1
Toplam	75	65	63	56	59	52	370

⁷⁵ **Habertürk**, 14.05.2015, Haber No: 110

⁷⁶ **Hürriyet**, 03.06.2015, Haber No: 414

⁷⁷ **Sözcü**, 23.06.2015, Haber No: 623

⁷⁸ **Milliyet**, 27.06.2015, Haber No: 684

Sonuç

Küresel terör ve din ilişkili haberlerin yarısından fazlasının terör örgütü “İŞİD” hakkında olduğu anlaşılmaktadır. İŞİD terör örgütü ile ilgili gazetelerde yayımlanan haberlerde öncelikle isimlendirme sorunu olduğu görülmektedir. Zira yaygın olarak kullanılan İŞİD kelimesi, örgüt isminin Türkçe kısaltmasıyla kullanılmaktadır. Terör ve dinsellik konulu haberlerin aynı konu çevresinde çok farklı temalarla gerçekleştirildiği görülmektedir. Bu temalar içerisinde “terör saldırıları”, “bölgesel savaş”, “örgütlere katılım”, “karşı operasyon”, “örgüt liderleri” ve “çevreye zarar” gibi konular hem sayısal anlamda çoğunluğu oluşturmakta hem de haber yapılarının temel vurgu noktalarını teşkil etmektedirler. Terörizm ve dinsellik bağlamında yayımlanan haberlerdeki temel karşıtlık ve dışlama unsurunun sadece kötüyü temsil eden “onlar” olarak gerçekleştiği görülmektedir. Çünkü barışı simgeleyen iyi tutum ve davranışların terörü simgeleyen kötü düşünce ve eylemlere karşı tercih edildiği anlaşılmaktadır. Bundan dolayı “biz” düşüncenin barışı ifade etmesi anlamında bütün gazete haberlerinde ortak bir tavırla sahiplenildiği görülürken savaşı ifade eden terör yine bütün gazetelerde “onlar” kategorisinde değerlendirmiştir. Terörizm konulu haberlerde öncelikle “terör”ün tanımlanmasıyla farklı anlamlar üretme yönteminin tercih edildiği görülmektedir. Hürriyet, Sabah, Habertürk ve Milliyet gazetelerinde yayımlanan haberlerde terör ve ilgili olduğu kişi, kurum ve örgütlerin herhangi bir sıfatla tanımlanmadıkları anlaşılmaktadır. Ancak Posta ve özellikle Sözcü gazetesinde terör ve ilgili kişilerin “dinci” sıfatıyla çağrıldıkları tespit edilmiştir. Dolayısıyla Posta ve Sözcü gazeteleri açısından terörün dayanağı olarak “din”in kabul edildiği anlaşılmaktadır. Küresel siyaset başlığı altında terörizm ve dinsellik ile ilgili yayımlanan haberlerin kaynakları incelendiğinde haberlerin yarıdan fazlasının herhangi bir kaynak belirtilmeden aktarıldığı tespit edilmiştir.

Kaynakça

- Açıkgenç, A. (2007). “*İnsan Fıtratında Şiddetin Kökeni –Felsefi Bir Yaklaşım–*”, Siyasi, Tarihi, Dinî ve Kültürel Boyutlarıyla İslam ve Şiddet, İkinci Baskı, Mümtaz’er Türköne (ed.), İstanbul: Ufuk Kitap.
- Aydınalp, H. (2011). *İntihar Eylemleri Ekseninde Din ve Terör*, Birinci Baskı, Ankara: Birleşik Yayınevi.
- Bozatay, A. (2013). *Küresel Siyaset –Kabul Görme Mücadelesi Sorunlar Çözümler-*, Birinci Baskı, İstanbul: Beta Yayınları.
- Coşkun, A. (2005). *Sosyal Değişme ve Dinî Normlar*, İstanbul: Dem Yayınları.
- Davies, B. (2006). *Terörizm –Ortadoğu’da Şiddet Dünyada Terör-*, (Çev.) Pınar Bulut, Birinci Baskı, İstanbul: Truva Yayınları.
- Denker M. S. (1997). *Uluslararası Terör Türkiye ve PKK*, İstanbul: Boğaziçi Yayınları.
- Güngör, N. (2011). *İletişim Kuramlar Yaklaşımlar*, Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Micaud, Y. (1991). *Şiddet*, (çev. Cem Muhtaroglu), İstanbul: İletişim Yayınları.
- Kızılçelik S. (1994). *Sosyoloji Teorileri 2*, İkinci Baskı, Konya: Yunus Emre Grafik Tasarım.
- Kızmaz, Z. (2006). “*Şiddetin Sosyo-Kültürel Kaynakları Üzerine Sosyolojik Bir Yaklaşım*”, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, cilt: 16, sayı: 2.
- Kirman Mehmet, A. (2008), “*Sekülerleşme Perspektifinden Dini ve Seküler Fundamentalizmler*”, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, Cilt:1, Sayı: 2, 2008
- Küçükcan, T. (2010). “*Terörün Sosyolojisi: Toplumsal Kökenleri Anlama İmkani*”, Uluslar arası İlişkiler”, Cilt: 6, Sayı: 24, s., 33-54.
- Mamdani M. (2005). *İyi Müslüman Kötü Müslüman-Amerika, Soğuk Savaş ve Terörün Kökenleri*, İstanbul: 1001 Kitap Yayınları.
- Taş, K. (2014). *Sosyal Bilim Paradigmaları Açısından Sosyolojik Metodoloji*, İstanbul: Rağbet Yayınları.

Özel, A. (2007). *İslam ve Terör –Fıkhi Bir Yaklaşım–*, İstanbul: Küre Yayınları.

Özer, Ö. (2010). *Liberal Basın*, İkinci Baskı, Konya: Literatürk Yayınları.

Özeren, S.vd. “*Bireylerin Terör Örgütlerine Katılmasına Etki Eden Faktörler Üzerine Bir Alan Çalışması: PKK/KCK Örneği*”, International Journal Security and Terrorism, Cilt (3) 2, s., 62-63.

Ritzer G. (2011). *Modern Sosyoloji Kuramları*, (Çev. Himmet Hülür), Birinci Baskı, Ankara: De Ki Yayınları.

Gazeteler

Habertürk Gazetesi

Hürriyet Gazetesi

Milliyet Gazetesi

Sabah Gazetesi

Sözcü Gazetesi